РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Рівне – 2012

ББК 81.20
А - 43
УДК: 81'243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Архангельська Алла Мстиславівна доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.

Вокальчук Галина Миколаївна доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Гороть Євгенія Іванівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Мороз Людмила Володимирівна кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Тищенко Олег Володимирович доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

Шульжук Каленик доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Оляндер Луїза Костянтинівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Безкоровайна Ольга Володимирівна доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Стеріополо Олена Іванівна доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Зимомря Микола Іванович доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет) ім. Івана Франка.

Павлова Ольга Іванівна кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Терещенко Тетяна Вікторівна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Ніколайчук Галина Іванівна кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Сербіна Тетяна Георгіївна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Дзюбишина Наталія Богданівна кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Вовчук Наталія Іванівна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 27.04.2012 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

87.
2. Житник Б.О. Методичний порадник: форми і методи навчання / Житник Б.О. – Харків: Основа, 2005. – С.23.
3. Ступак М.Г. Креативні методи навчання іноземних мов у ВНЗ / Ступак М.Г. // Наукові записки Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: Філологічні науки. – Чернівці, 2012. – С. 79-83.
4. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. – Київ-Вінниця, 2006. – 490 с.
5. Николаева С.Ю. Современные подходы к преподаванию иностранных языков / Николаева С.Ю., Шерстюк О.М. // Иностранные языки. – 2002. – № 1. – С.39-46.

Резюме. *В статье рассмотрены вопросы использования творческих заданий в процессе обучения иностранному языку, в частности английскому, в высшем учебном заведении. Указана классификация учебных творческих игр, направленных на формирование языковой, речевой, социокультурной компетенций.*

Ключевые слова: *творческие задания, учебные игры, метод, компетенция.*

The summary. *The question of creative tasks use in the process of foreign language teaching (for instance – English) at higher educational institutions has been considered in the article. The classification of educational creative tasks directed to form linguistic, speech, social and cultural competence has been defined.*

Key words: *creative tasks, educational games, method, competence.*

Одержано редакцією 13.02.2012.

УДК: 81' 243: 373. 5

О.В. КОРЖЕНЕВСЬКА

ВИКОРИСТАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО АСПЕКТУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Резюме. *Стаття присвячена питанню використання лінгвокраїнознавчого аспекту у процесі викладання іноземних мов у старшій школі. Значенню лінгвокраїнознавства у формуванні комунікативної компетенції старшокласників.*

Ключові слова :*лінгвокраїнознавчий компонент, комунікативна компетенція, країнознавчий аспект*

Освіта в сучасній Європі трактується як оволодіння основами фундаментальних наук і найважливішими витворами мистецтва та культури, а освічена людина – як представник своєї культури, що має важливу якість – толерантність. Остання трактується як повага до чужого сприйняття світу та визнання іншої особистості та культури як рівноправних. Відомо, що розуміння інших культур майже неможливе без володіння іноземною мовою. У свою чергу вивчення мови передбачає проникнення в культуру народу, якому належить ця мова, у систему його світогляду та символів.

Отже, дуже важливим фактором гарантування цілісного інтернаціонального спілкування між людьми є обізнаність у культурі, звичаях, традиціях, історії, побуті країни, мова якої вивчається. Саме тому лінгвокраїнознавча компетенція є обов'язковим критерієм, який повинен враховуватися при викладанні іноземної мови у навчальних закладах.

Чітко спрямована політика уряду України на європейський вибір і прагнення до глибокої інтеграції до авторитетних європейських міжнародних інституцій, зокрема, у рамках ЄС та НАТО різко актуалізує потребу у швидкому та якісному навчанні іноземної мови, насамперед учнів загальноосвітніх шкіл. Програмою і законами України "Про освіту", "Про загальну середню освіту" та Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті визначено шляхи реформування вітчизняної освітньої галузі з метою досягнення якісно нових стандартів викладання основних предметів, зокрема іноземної мови. Навчання іноземних мов на сучасному етапі розглядається як створення умов для усвідомлення відмінностей у рідній та іншомовній культурі, виховання толерантного ставлення до представників інших народів, зниження рівня етноцентризму, формування навичок іншомовної міжкультурної комунікації та готовності до діалогу культур. Таким чином, соціальне замовлення передбачає не тільки формування у школярів, що вивчають іноземну мову, необхідних іншомовних навичок та вмінь, але й ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю. Таке завдання ставить перед собою лінгвокраїнознавство, що досліджує питання відбору та прийомів подачі учням відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою. Лінгвокраїнознавство - це аспект методики викладання іноземних мов, який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу. У зв'язку з цим виникає необхідність оптимізації учбово-пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання іноземної мови, виявленні резервів навчального процесу для якісної підготовки тих, кого навчають.

Ролі лінгвокраїнознавчого аспекту як складової частини процесу навчання іноземної мови присвятили свої дослідження такі вітчизняні науковці як І. Васильцова, Є.М. Верещагін, Л.Б. Воскресенська, О.О. Коломінова, В.Г. Костомаров, А.К. Солодка, Г.Д. Томахін та ін. Особливої уваги в цьому контексті заслуговують і роботи зарубіжних авторів, зокрема М.Бірама, Ж.Зарат, Г.Нойнера, М.Флемінга, Дж.Тріма, С.Мартинеллі, А.Дюссапа, Ф.Каррена, М.Тейлора.

У статті ми розглядаємо лінгвокраїнознавчий компонент змісту навчання іноземної мови як систему знань, умінь та навичок, що сприяють розвитку лінгвокраїнознавчої компетенції учнів, формуванню світогляду, моралі та поведінки, готують до життя в багатокультурному суспільстві. У більшості європейських країн цей компонент визнано істотною частиною змісту навчання будь-якої іноземної мови. Але в Україні до сьогодні він і досі належно не висвітлений у загальнометодичному аспекті, не існує єдиної системи прийомів лінгвокраїнознавства.

Нове соціальне замовлення суспільства полягає сьогодні у тому, щоб навчити учнів іноземної мови як засобу між культурної комунікації, як засобу пізнання досягнень вітчизняної, європейської та загальнолюдської культури, підготувати учня до толерантного сприйняття виявів чужої культури, емпатії, до розуміння умовностей національних стереотипів і забобонів, визнання рівноправності та рівноцінності культур, існування загальнолюдських цінностей.

Основним принципом оновлення змісту навчання іноземної мови сьогодні є наповнення його лінгвокраїнознавчим компонентом або рисами міжкультурного підходу [2, 37]. Тому важливим аспектом викладання іноземної мови, що є тим поєднанням лінгвістичних та країнознавчих понять, є лінгвокраїнознавство.

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема лінгвокраїнознавства через свою специфіку є сферою міжпредметних інтересів. Однак враховуючи те, що лінгвокраїнознавство слугує засобом психологічної адаптації особистості до духовних цінностей, при чому не лише країни досліджуваної мови, але і світу, дослідники почали розглядати його як методичну дисципліну, як важливий аспект викладання іноземних мов.

Лінгвокраїнознавчу проблематику складають два великих кола питань - філологічні та лінгводидактичні. По-перше, предметом лінгвокраїнознавства є аналіз мови з метою виявлення національно-культурної семантики. По-друге, предметом дослідження є також пошук викладацьких прийомів презентації, закріплення та активізації національно-специфічних мовних одиниць та культурологічного прочитання текстів на практичних мовних заняттях.

У ході теоретичних пошуків було визначено і принципи, що лежать в основі лінгвокраїнознавчої проблематики. Психологічна сутність головного з них полягає у залученні людини, яка вивчає іноземну мову, до духовних і культурних цінностей іншої етно-культурної дійсності, які є базовим змістом мови. Є.М. Верещагіним та В.Г. Костомаровим було також визначено суму даних, що складає основний зміст лінгвокраїнознавчого аспекту. Це дані про географію країни, її історію, соціально-політичний устрій, досягнення культури, науки, літератури, мистецтва, традиції і звичаї народу і т. ін.; “фонові знання”, що містяться в когнітивній сфері усіх носіїв мови, та є основою комунікативних процесів; “невербальна мова” жестів, міміки, пантоміміки, інтонації, традиційних, звичаєвих символів та ін. [3, 58].

В основі лінгвокраїнознавства лежать і наступні методологічні принципи.

Перший принцип - це суспільна природа мови, яка постає як об'єктивна можливість залучення до нової дійсності. Єдність мови і національної культури реалізується в ряді функцій, з яких для лінгвокраїнознавства особливо важливі три, а саме: комунікативна функція - бути знаряддям передачі інформації від одного учасника акта комунікації іншому (ця функція при вивченні мови не може бути забезпечена, якщо в процесі навчання не будуть використані відомості про країну, оскільки саме вони нерідко визначають змістовний план як усної, так і писемної мови); культуроносна та накопичувальна.

Другий принцип - засвоєння людиною, що виросла в одній національній культурі, істотних фактів, норм і цінностей іншої національної культури. Потрібно не тільки викласти учневі інформацію про країну, щоб він її запам’ятав, але й сформувати в нього позитивне ставлення до неї.

Третій принцип - формування в учнів позитивної установки до народу - носія мови, адже вивчення мов починається з метою зближення народів, тих, яких вважають гідними цього.

Четвертий принцип втілює в собі вимоги цілісності і гомогенності мовного навчального процесу: країнознавча інформація підлягає витягу з природних форм мови і з навчальних текстів і не має привноситися ззовні.

Нарешті, п'ятий принцип також пов'язаний з уточненням специфіки країнознавства: країнознавчий аспект викладання реалізує в навчальному процесі філологічний спосіб вторинного пізнання дійсності. Інтегруючи в єдиному комплексі знань про країну досліджуваної мови, відомостей історичного, географічного, економічного, культурного і соціологічного характеру, лінгвокраїнознавство сприяє засвоєнню системи знань про етапи історичного розвитку, соціальної дійсності і культурі країни, а також формуванню країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції, необхідної для адекватного володіння іноземною мовою як засобом спілкування.

Домінуючими у викладанні іноземної мови з урахуванням лінгвокраїнознавчого аспекту мають бути наступні принципи:

1. Ідеологічна спрямованість в оцінці фактів і явищ дійсності країни досліджуваної мови.
2. Висока інформативність.
3. Координація по лінії міжпредметних зв'язків з дисциплінами суспільно-політичного і психолого-педагогічного циклу; із суміжними науками — історією і географією; з курсами естетики і літератури країни досліджуваної мови; із практичним курсом іноземної мови.

Лінгвокраїнознавчий компонент покликаний забезпечити старшокласників знаннями, необхідними для вирішення складних задач навчання і виховання і відповідно до задач, поставленими перед школою, основними напрямками реформи школи.

Здійснення міжпредметних зв'язків і координації з зазначеними вище науками сприяє, з одного боку, здійсненню комплексного підходу до ідейно-виховної роботи у школі, з іншого боку - комплексному використанню учнями отриманих знань для вирішення виховних завдань у школі.

Врахування лінгвокраїнознавчого аспекту у процесі викладання іноземної мови сприяє комплексній реалізації цілей навчання: виховної, загальноосвітньої і практичної.

Виховна мета лінгвокраїнознавства полягає в тому, щоб сприяти формуванню правильної системи світоглядних поглядів, поглибленню розуміння сутності суспільних явищ у країні, мова якої вивчається. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дати старшокласникам правильну ідеологічну спрямованість в оцінці фактів дійсності країни, мова якої вивчається ;
- озброїти учнів знанням фактів;
- сприяти формуванню ідейної свідомості, високої моральності, почуття патріотизму й інтернаціоналізму.

Загальноосвітня мета лінгвокраїнознавства — сприяти розширенню світогляду учнів, а також формуванню країнознавчої орієнтації старшокласників.

Практична мета полягає в удосконаленні практичної підготовки учнів старших класів з іноземної мови за рахунок розширення словникового запасу по лінії країнознавчої тематики і синтезуванні умінь у різних видах мовної діяльності іноземною мовою.

Лінгвокраїнознавство покликане не тільки озброїти учнів необхідною сумою лінгвістичних знань та знань про країну, мова якої вивчається, здійснити ідейно-виховні цілі і задачі, але також сприяти формуванню наступних умінь:

- правильно орієнтуватися в безлічі фактів, що зустрічаються в літературі, публіцистиці і газетних матеріалах іноземною мовою;
- давати правильну оцінку явищам, подіям, фактам дійсності країни, мова якої вивчається;
- відбирати в навчальних цілях і правильно інтерпретувати матеріал про країну досліджуваної мови.

1. Лінгвокраїнознавчий компонент змісту навчання іноземної мови складається із шести великих розділів:
2. Історичні особливості розвитку країни, мова якої вивчається.
3. Географічне положення країни і її населення.
4. Економіка країни.
5. Державний і політичний лад.
6. Система освіти.
7. Культура країни досліджуваної мови.

На жаль, через деякі практичні недоліки у методиці викладання іноземних мов, єдиної системи прийомів лінгвокраїнознавства дотепер не існує.

Виходячи із вищевказаних теоретичних та методологічних основ лінгвокраїнознавства, ми можемо дійти висновку, що такий аспект викладання іноземної мови, як лінгвокраїнознавство, має на меті вивчення іноземної мови разом з вивченням культури, специфіки світогляду, історії, побуту та інших особливостей країни, мова якої вивчається.

Інтенсивний розвиток міжнародних контактів та зв’язків в політиці, економіці, культурі та інших сферах орієнтують сучасну методику викладання іноземних мов на реальні умови комунікації. Прагнення до комунікативної компетенції передбачає не лише оволодіння відповідною іншомовною технікою (тобто, мовну компетенцію учнів), але й засвоєння колосальної немовної інформації, необхідної для адекватного навчання та взаєморозуміння, тому що останнє неможливо досягти, якщо співрозмовники не володіють інформацією про навколишній світ.

Проблема вивчення мови та культури одночасно виникла не випадково, тому це дозволяє успішно поєднувати елементи країнознавства з мовними явищами, які виступають не лише як засоби комунікації, але й як спосіб ознайомлення учнів з новою для них реальністю.

В процесі навчання іноземним мовам застосовують два підходи до вивчення культури: суспільствознавчий та філологічний. Перший підхід базується на дисципліні, традиційно пов’язаній з вивченням будь-якої іноземної мови. Країнознавство – це комплексна навчальна дисципліна, що включає в себе різноманітну інформацію про країну, мова якої вивчається. На відміну від фундаментальних наук, на які воно спирається, країнознавство містить різноманітну інформацію фрагментарного характеру та визначається як дисципліна в системі географічних наук, що займається комплексним вивченням матеріалів, країн, великих регіонів.

Теорія “Лінгвокраїнознавства” зазначає, що цей напрямок поєднує в собі як навчання мові, так і дає певні знання про країну, мова якої вивчається. Оскільки основним об’єктом вивчення являється не країна, а фонові знання носіїв мови, їхня культура в загальному вигляді, то правильніше було б говорити про “культурознавство”. Однак термін ”лінгвокраїнознавство” широко застосовується в практиці викладання іноземних мов і його варто залишити. Отже, потрібно чітко визначити відмінність між традиційним країнознавством та лінгвокраїнознавством. Якщо країнознавство – це суспільна дисципліна, якою б мовою вона

не викладалась, то лінгвокраїнознавство – філологічна дисципліна, яка викладається не як окремий предмет, а на заняттях по практиці мови в процесі роботи над семантикою мовних одиниць.

Головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечення комунікативної компетенції в актах міжнародної комунікації, перш за все, через адекватне сприйняття мови співрозмовника та оригінальних текстів, розрахованих на носія мови. Лінгвокраїнознавство забезпечує вирішення ряду проблем, а саме - головної філологічної проблеми адекватного розуміння тексту, тому воно являється лінгвістичною основою не лише лінгводидактики, але й перекладу. Адже для того, щоб перекладати, потрібно, перш за все, повністю зрозуміти іншомовний текст з усіма нюансами значення, включаючи підтекст, алюзії, натяк, а вже потім, з урахуванням адресата, підбирати відповідні еквіваленти при перекладі, незнання яких викликає труднощі в спілкуванні іноземною мовою, і, як результат, погіршує комунікативну компетенцію учнів.

У наш час набуває великого значення проблема володіння іноземного мовою як одним із засобів комунікації. Навчання іноземної мови — складний процес, у якому чільне місце має посідати лінгвокраїнознавчий компонент, бо, засвоюючи мову, людина водночас проникає у нову національну культуру, опановує духовні багатства, що зберігаються у мові, знайомиться з правилами поведінки у певному соціальному середовищі. Сучасна концепція мовної освіти робить важливий акцент на необхідності не обмежувати вивчення іноземної мови її вербальним кодом, а формувати у свідомості учнів „картину світу”, притаманну носієві цієї мови як представникові певної культури й певного соціуму.

Як відомо у мові взагалі відбивається життя суспільства, тому вона є відображенням суспільної свідомості. А відтак одним із головних завдань у процесі вивчення іноземної мови є проникнення у культуру того народу, мова якого вивчається, в систему його світосприйняття, бо мова і культура нероздільні. Головною метою при цьому є не стільки знайомство з реаліями, скільки розуміння тієї системи понять, яка склалась протягом століть у певній країні, розуміння, за словами відомого американського методиста С. Мартінелі, "способу життя" (ways of people) [2, 50]. Для того, щоб учні вміли розуміти народ та його мову, перш за вони повинні оволодіти системою його понять, і саме за допомогою мови. Таким чином, існує тісний взаємозв'язок: з одного боку, майже неможливо зрозуміти мову, не маючи уявлення про життя того народу, який цією мовою розмовляє, з іншого - необхідно вивчити мову, щоб пізнати цей народ з різних поглядів: етнічного, історичного, територіального, культурного та соціального. Це старшокласники повинні чітко усвідомлювати.

Без врахування лінгвокраїнознавчого аспекту при вивченні мов неможливе досягнення ефективної взаємодії між представниками різних культур. У загальному сенсі культура включає в себе два таких головних компоненти: по-перше, традиції, звичаї, побут народу, його спосіб мислення, системи цінностей та орієнтирів; по-друге, історію цивілізації, яка традиційно представлена в курсі іноземної мови відомостями з географії, історії, соціальних наук, досягнень у сфері науки та мистецтва. Цей компонент являє собою культурний спадок народу, який необхідно розуміти старшокласникам, які вивчають іноземну мову, для повноцінного сприйняття культури певної країни. Але при ознайомленні учнів з іншою культурою вчитель повинен уникати ситуацій, коли ця культура може підпорядковувати собі систему культурних уявлень та цінностей рідної мови.

Лінгвокраїнознавчий аспект дозволяє вдало поєднувати елементи країнознавства з мовними явищами, які є засобом не лише комунікації, а й ознайомлення учнів з новою для них дійсністю. Він забезпечує ефективніше вирішення практичних, загальноосвітніх, розвиваючих та виховних завдань. І основою цього підходу є включення лінгвокраїнознавчої інформації в процес навчання іноземних мов.

Лінгвокраїнознавча інформація є важливим компонентом процесу навчання та спілкування. Низький рівень володіння цим компонентом значно знижує рівень комунікативної компетентності учнів: можна добре знати різні аспекти мовної системи, але не вміти вірно застосовувати ці знання у разі потреби спілкування в умовах культури і побуту носіїв мови, що вивчається. А відтак, вивчення лінгвокраїнознавчої інформації у курсі іноземної мови відповідає загально методичному принципу комунікативності навчання іноземної мови. [5, 98].

Важливість питань культури в процесі викладання іноземних мов передбачає розуміння учнями соціокультурного аспекту тієї чи іншої мови. Тому всю подібну інформацію можна умовно розподілити на 4 основні категорії:

1)розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається;

2)оволодіння учнями формулами мовного етикету мови, що вивчається;

3)розуміння різниці між двома культурами;

4)осягнення культурних цінностей країни, мова якої вивчається.

Цілком зрозуміло, що дані категорії включають в себе основні компоненти лінгвокраїнознавчого аспекту іноземної мови і передбачають формування і розвиток в учнів соціокультурної та комунікативної компетенції. Далі ми хочемо навести загальні питання країнознавчої спрямованості, які належать до однієї з чотирьох вищеназваних категорій:

1.Географічні параметри.

2.Внесок країни, мова якої вивчається, у світову культуру.

3.Спосіб життя.

4.Різниця в системі цінностей.

5.Формули мовного етикету.

6.Розуміння зовнішньої культурної різниці.

7.Мовні реалії.

8.Розуміння культурних цінностей народу.

9.Аналіз культурних явищ, понять, системи цінностей країни, мова якої вивчається.

Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови передбачає наявність знань національних реалій, що є надзвичайно важливим при вивченні культури і мови країни. Сталою ознакою належності слова до лінгвокраїнознавчого матеріалу є присутність національно-культурного компонента, якого немає в інших мовах.

Реалії – назви, властиві тільки певним націям і народам, предмети матеріальної культури, факти історії, імена національних героїв, міфологічних істот. Так, наприклад, можна назвати іноземні лінгвокультурологічні реалії (лінгвокультуреми), котрі можуть зустрічатися в іншому вигляді у представників української лінгвокультурологічної спільноти:

1. Реалії, які є у культурі країни, мова якої вивчається, та відсутні в українській: державні інститути, економічні структури, суспільні організації, засоби масової інформації, реалії в галузі мистецтва, історії, повсякденного життя

2. Реалії, присутні в обох культурах, але розрізняються якою-небудь ознакою. Невідповідність співставлення «знак – річ» також виявляється як неадекватність однаково названих реалій.

3. Реалії, що мають інтернаціональний характер, але відрізняються при цьому національним наповненням.

Загалом аспект викладання мови – це, по-перше, мовний матеріал, по-друге, це прийоми викладання, необхідні для даного мовного матеріалу. Прийоми викладання - різні, і залежать від поставленої мети. Звичайно, вони відповідають кожному з трьох етапів роботи: презентація, чи первісне ознайомлення учнів з новим для них матеріалом; закріплення (меморизація), чи переклад первісних знань, умінь і навичок з короткочасної в довготривалу пам'ять, індивідуальну свідомість людини; активізація, чи введення засвоєного матеріалу в мовну діяльність

Отже, лінгвокраїнознавчі прийоми розподіляються на три етапи: презентація, закріплення та активізація. Із загального лексичного або фразеологічного запасу та із лексичних та фразеологічних мінімумів вибираються одиниці, наділені національно-культурною семантикою. Фонетичний або граматичний матеріал обстежується з метою виявлення в ньому потенційних носіїв даних про культуру. Існують також самостійні країнознавчі прийоми викладання, такі як експлікація лексичного фону, додатковість зорового та вербального рядів, виявлення проективного країнознавчого змісту художнього тексту, системне та повне коментування.

Лінгвокраїнознавчий аспект знаходить своє відображення в цілях та задачах навчання іноземної мови, а також у змісті та прийомах навчання, що дає можливість цілеспрямовано проводити роботу з формування фонових країнознавчих знань з перших кроків. На наш погляд, можна говорити про лінгвокраїнознавчий компонент змісту підручників, тому що він входить в цілі, зміст та прийоми навчання, які в них викладені. Правомірно вважати лінгвокраїнознавчим компонентом зміст навчально-методичного комплексу вцілому, тому що його складовими частинами є книга для читання, книга для вчителя, яка значною мірою вирішує ці завдання.

На жаль, подібний аспект ще не має достатнього теоретичного та методичного обґрунтування, він, також, не відображений в чинних шкільних програмах. Найбільш вдала спроба класифікації лінгвокраїнознавчої інформації у процесі навчання іноземних мов була зроблена авторами "Проекту державного освітнього стандарту з іноземної мови". Ними вперше запропонований мінімум країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знань, необхідних на базовому рівні підготовки школярів з іноземної мови.

За визначенням В. М. Топалової, процес навчання іноземній мові з урахуванням лінгвокраїнознавчого підходу містить в собі не лише протиставлення двох мовних систем, а й конфронтацію двох культур, кожна з яких має свої особливості [3, 15]. Включення даного аспекту у зміст іншомовної освіти учнів старших класів, на нашу думку, сприятиме їх більш повному, ефективному та різнобічному розвитку, що, в свою чергу, наповнить навчальний процес новою, актуальною для сучасного суспільства, мова якого вивчається, інформацією.

Загалом, використання лінгвокраїнознавчого аспекту у процесі навчання іншомовної культури має на меті практичне й ефективне формування достатнього рівня лінгвокраїнознавчої компетенції, широкого кругозору, активної життєвої позиції, сприяє усебічному та гармонійному духовному розвитку особистості.

Висновки Таким чином, встановлено, що старший шкільний вік можна вважати найбільш сприятливим для формування лінгвістичної компетенції за умови послідовної орієнтації навчального процесу на пізнавальні та соціальні інтереси старшокласників, їх комунікативні потреби.

У старших класах повинно відбуватися поглиблення лінгвокраїнознавчих знань, перехід від загально енциклопедичних до конкретних, соціальне і культурно обумовлених знань, з орієнтуванням на максимально повний образ країни, мова якої вивчається, і реальне міжкультурне спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемчук Г. Про сучасні підходи до вивчення викладання іноземних мов // Рідна школа. – 2003. – № 9. – С. 47 – 49.
2. Воробйова І. А. До питання формування соціокультурної компетенції старшокласників у практичному навчанні іноземної мови // Педагогіка і психологія. – 1999. – №3. – с. 44-51.
3. Ніколаєва С., Шерстюк О. Сучасні підходи до викладання іноземної мови // Іноземні мови. – 2001. – №3. – с.

49-56.
4. Ніколаєва С.Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання // Наук.ред.укр.видання.- К.: Ленвіт.- 2003.- 273 с.
5. Редько В. Г. Країнознавчий аспект в навчанні іноземних мов // Мистецтво та освіта. – 1997. - №4. – С. 4.
6. Федоришин О. П. Використання краєзнавчого матеріалу у процесі вивчення англійської мови // Традиції виховання у світовій народній педагогіці. – К. – Рівне, 1995. – 4.2 – с. 90.
7. Canale M., Swain M. Theoretical bases of sociocultural approach to foreign language teaching and testing // Applied linguistics. – 2002. – №5. – p. 5-19.
8. Martinelli S., Tailor M. Intercultural learning. T-kit. Strasbourg: Council of Europe and European Commission, 2000. – 106 p.

Резюме. В *статье рассматривается роль лингвострановедческого компонента при обучении иностранным языкам в старшей школе. Развитию лингво-культурной компетенции на разных этапах обучения иностранным языкам, а также прийомы и методы работы со страноведческим материалом.*

Ключевые слова: *лингвострановедческий компонент, коммуникативная компетенция, страноведческий аспект*

The summery.*The article deals with the methodology of Linguistic Country Studies as one of the main components of foreign languages teaching on the basis of modern interactive techniques. The development of linguo-cultural competence is theoretically determined. Basic aims, principles and content of this process are specified.*

Key words*: foreign languages teaching, Linguistic Country Studies, regional material, linguo-cultural competence, communicative competence.*

Одержано редакцією 16.01.2012.

УДК: 81` 243 (07)

Л.В. ОЛЕСЮК, Н.Г. БОЙКО

КУЛЬТУРОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Резюме. *У даній статті розглядаються актуальність та застосування сучасних методик при вивченні іноземних мов. Практично у кожній методиці присутні принципи активності, системності, циклічності, самостійності.*

Ключові слова: *лінгвістичні чинники, проблема метода, комунікативний метод,проектна методика,інтенсивна методика.*

Для того, щоб визначити лінгвістичні чинники ефективності культорологічно орієнтованого навчання підлітків іноземної мови, нам слід розглянути методики викладання іноземної мови, зміст і методи навчання тощо.

На сьогоднішній день методика викладання іноземної мови представляє собою окрему науку. Найперше визначення методиці дав Є.М.Ріт у 1930 р. Він писав: "Методика викладання іноземних мов являє собою практичний додаток порівняльного мовознавства". Аналогічної позиції притримувався А.В.Щерба.

Розгляд методики як прикладної лінгвістики обумовлюється тим., що в методиці 30-х років ще недостатньо визначилась специфіка іноземної мови як навчального предмету, не було розроблено системи методів дослідження, без чого не може бути справжньої науки.

Інший напрямок у визначені методики як науки, пов'язаний з ім'ям Б.В.Бєляєва, який вважав, що методика є не що інше, як прикладна психологія. Проте всі задачі не могли вирішуватися лише за допомогою психології,тому це визначення методики не отримало підтримки.

У кінці 30-х років - на початку 40-х років сформувався ще один напрямок - визначення методики як педагогічної науки. У педагогіці та методиці є один об'єкт вивчення - процеси навчання, виховання, цілі і задачі навчання, виховання і змісту предметів. Єдиними являються і методи дослідження, тому визначення методики як педагогічної науки було кроком вперед до її становлення як самостійної науки. Методика як наука зародилася у 40-х роках, оскільки були і свої закономірності і методи дослідження. Сформулювалось також і визначення методики: «Методика вивчення - наука, яка досліджує зміст, закономірності, засоби, прийоми, методи і системи навчання, а також вивчає процеси навчання і виховання на матеріалі іноземної мови».

На початку XX ст. виникла ще одна проблема - проблема метода. В той час пропагувався прямий (натуральний) метод, в основі якого лежить принцип асоціації іноземних слів із самими предметами. Цей метод повністю себе не виправдав і згодом сформувався порівняльний метод вивчення іноземних мов, основоположником якого став Л.В.Щерба. Суть цього методу полягала у співставленні іноземної та рідної мов.

При комбінації прямого і порівняльного методів з'явився змішаний метод: в залежності від переважаючого принципу він може бути ближчим до прямого або ж порівняльного методів.

З часом змінились вимоги до вивчення іноземної мови і методика вивчення попала у кризову ситуацію. Таким чином виник комунікативний метод і сформувались сучасні методичні концепції вивчення іноземних мов: комунікативна (І.Л.Бім, Г.І.Пасов), інтенсивна (Г.А.Китайгородська), діяльнісна (І.І.Ільясов) та інші. На

ЗМІСТ

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Специфіка трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка 3
Романюк С.К., Ковальчук Т.Г. Невербальні компоненти в рекламному дискурсі 9
Вакулінська Л.М. Структурно-семантична характеристика антонімічних пар у біблійних німецькомовних текстах 12
Мороз Л.В., Мороз Л.М. Фенотип суб'єкта і об'єкта історії як чинник жанротворення 14
Мороз Л.В., Данілова Н.Р., Трофімчук В.М. Характерні особливості функціонування джестової традиції XVI століття 17
Денисюк Л.В., Ковалюк В.В. Про структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові 19
Мороз Л.В., Мельничук Л.В. „Гамлет" В.Шекспіра як філософська трагедія 22
Король О.Ю., Мороз Л.В. Англійський офіційно-діловий стиль мовлення: лінгвостилістична специфіка 26
Косолапов В.И. О статусе блендинга (телескопии) в современном английском языке (обзор литературы) 30
Калініченко М.М. Білий Кит у чорних шатах мультикультуралізму 35
Попович Р.Г. Структура номінативно-варіантної термінопарадигми (на матеріалі іспанської термінології водного господарства) 38
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Характерні особливості жанрової сутності класичної новелістичної моделі (на матеріалі творчості Б.Річа) 42
Вовчук Н.І., Мороз Л.М. Казка як жанр літературної прози 46
Касаткіна О.В. Мовностилістичні особливості використання сленгу в газетно-публіцистичному дискурсі 47
Козіцька О.А., Давнюк С.В. Семантична структура складних багатокомпонентних речень 50
Черуха Н.В., Черуха В.В. Деякі дидактико-методичні аспекти навчання читання іншомовних текстів за спеціальністю 54
Курята Ю.В. Творчі завдання в контексті навчання англійської мови у вищому навчальному закладі 57
Корженевська О.В. Використання лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі викладання іноземних мов у старшій школі 59
Олесюк Л.В., Бойко Н.Г. Культурологічно орієнтовані методики вивчення іноземних мов 64
Черуха В.В., Черуха Н.В. Негативний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови 68
Кочубей О.С. Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів 70
Вєтрова І.М. Проблема формування лексичної компетенції при підготовці майбутнього вчителя іноземної мови 74
Дуброва А.С. Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови 77
Верьовкіна О.Є., Гонтар В.Є. English borrowings into modern Ukrainian 78
Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Антономастичні власні імена як експресивні засоби мови 82
Мезін В.Г. Role of modern English drama in teaching contemporary English 84
Михальчук Н.О. The narrative structure and the specific functions of language means and syntactical stylistic devices in the novel "Bleak House" 88
Верьовкіна О.Є. The translation peculiarities of English paremiological units into Ukrainian 96
Фрідріх А.В. Словотвірні та структурні характеристики англійської юридичної термінології 99
Павловська Л.О. Прагмасемантичні особливості вербальних формул побажань 107
Відомості про авторів 111

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Відповідальний редактор збірника Архангельська А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Петрівський Я.Б.
Технічний редактор Горішна І.Г.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 27.04.2012 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 14,9. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 129/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243 **ББК 81.20**